

LÜLEBURGAZ ANADOLU LİSESİ
DİJİTAL DÜNYA VE GENÇLİK ÇALIŞTAYI
YAPAY ZEKA VE TEKNOLOJİ
ÇALIŞMA REHBERİ

İÇİNDEKİLER

- 1. İçindekiler**
- 2. Moderatörlerden Mesaj**
- 3. Komite İle İlgili Temel Kavramlar**
- 4. Ana Problemler ve Kategorileri**
- 5. Derinlemesine Analiz (Sorunun Kaynakları)**
- 6. Ülke Örnekleri ve Vaka Analizleri**
- 7. Tartışılacak Ana Konular**

Moderatörlerden Mesaj

**Herkese merhaba
Teknoloji ve Yapay Zeka Komitesi'ne
hepiniz hoş geldiniz!**

**Bu komitede sizlerle birlikte
YZ Komitesi ile ilgili temel kavramalara, ana
problemlere,
etik tartışmalara ve yenilikçi projelere değinecek
derinlemesine analiz yapıp, tartışacağız, aynı
zamanda birlikte etkinliklere katılıp kaliteli ve güzel
zaman geçireceğiz.**

**Şimdiden katılımınız için teşekkür ediyoruz,
13-14 Haziran günü görüşmek için sabırsızlanıyoruz.**

**Moderatör Ekibi olarak amacımız,
herkesin fikrini rahatça paylaşıp ilham verici ve
dinamik bir çalışma alanı yaratmak. Bu yüzden
herhangi bir sorunuz veya öneriniz olduğunda bizlere
doğrudan danışmaktan çekinmeyin.**

**Yapay zeka etiği veya teknolojik gelişmeler üzerine
tartışırken farklı fikirlere saygı göstermek ve yapıcı
kalmak önceliğimizdir.**

Komite Başkanı:YASER İSA

Komite Başkan Yardımcısı:ASEL ASENA DÖNDER

Komite Yazmanı:TAHA CAN ÖZTÜRK

3. Komite İle İlgili Temel Kavramlar

Yapay zekâ Artificial intelligence, AI:Hesaplama sistemlerinin öğrenme, akıl, problem çözüme, algılama ve karar verme gibi tipik olarak insan zekâsıyla ilişkilendirilen görevleri yerine getirme yeteneğidir.

Dijital okuryazarlık:Bireylerin telefon tablet bilgisayar gibi teknolojik araçları kullanarak dijital verilere ulaşması ve bunları güvenli eleştirel biçimde kullanabilme becerisidir.

Üretken Yapay Zekâ (Generative AI): İçerik üretiminden kod yazımına ve karmaşık finansal analizlere kadar birçok alanda insan benzeri içerik üretimi yapabilen yapay zeka sistemidir.

Makine öğrenmesi:Yapay zekanın verilerden görsellerden deneyim yoluyla kendini geliştirmesini sağlayan yöntemdir.

Sentetik medya: Metin, görüntü ve video dahil olmak üzere çeşitli medya formatlarında otomatik ve yapay olarak üretilmiş veya manipüle edilmiş dijital içeriktir.

Deepfake:Yapay zekâ ile üretilmiş bireylerin yüz ses ve davranışlarını ayırt etmesi zor biçimde taklit etmesidir.

Yankı Fanusları (Echo Chambers):Gençleri yalnızca kendi görüşlerini onaylayan içeriklere hapsederek eleştirel düşünme yetilerini zayıflatan algoritmik mekanizmalardır.

Algoritmik Okuryazarlık:Bireylerin karşılaştıkları medya içeriğinin kaynağını, o içeriği üreten YZ'nin hangi verilerle eğitildiğini ve bu sistemlerin nasıl çalıştığını anlama becerisidir.

İstem Mühendisliği (Prompt Engineering): Yapay zeka dil modellerinden en doğru, verimli ve güvenli çıktıları alabilmek için gerekli olan komutları (istemleri) tasarlayan uzmanlık alanıdır.

4. Ana Problemler

Hakikatin Epistemolojik Krizi ve Güven İnşası:

Sentetik medya ve deepfake teknolojilerinin, yapay zekanın ayırt edilmesi imkansız taklit yeteneğiyle birleşmesi, dijital alanda güvensizlik ortamı oluşturmuştur. Bireylerin sadece temel ve alışılmış teknoloji bilgisi, manipüle edilmiş gerçekliği anlaması için yetersiz kalmaktadır.

İnsanın Varoluşsal Körelmesi ve "Yaratıcı" Tekeli

İnsan zekasıyla özdeşleşen "akıl yürütme, problem çözme ve içerik üretme" gibi yetenekler artık yaratıcı ve üretken yapay zeka sayesinde saniyeler içinde taklit edilebilmektedir. İnsanın sadece "prompt" yazan ve bekleyen bir konuma indirgenmesi bireyi üretkenlik durumundan çıkartır ve kişinin bilişsel zorlanma, hata yapma ve hatalardan öğrenme sürecini ortadan kaldırır.

Yapay Zekâ ve Dijital Tekdüzelik Kapanı

Üretken yapay zekâ ve makine öğrenmesi sistemleri, doğası gereği geçmişte üretilmiş milyarlarca verinin istatistiksel ortalamasını alarak yeni çıktılar üretir. İnsanlar içerik, sanat, metin veya mimari üretmek için yoğun şekilde istem mühendisliği yöntemlerine başvurdukça, üretilen ürünler kaçınılmaz olarak birbirine benzemeye başlar. Özgünlük kaybolur ve tekdüze eserler veya ürünler ortaya çıkmaya başlar. Sanat camiasının yapay zekanın sanat alanında olmasına karşı olmasının sebebi bu olabilir.

Etik ve Sistemsel İhlaller:

Yapay zeka algoritmalarının tarafsız olamaması ihtimali; algoritmik önyargılar (bias) ve veri gizliliğinin tehlikeye girmesi gibi temel etik sorunlar doğurmaktadır. Bu sistemlerin, insanlığın geçmişteki ayrımcı ve kusurlu verileriyle eğitilmesi, tarihsel adaletsizliklerin "matematiksel birer doğru" olarak kodlanmasına yol açar. Sonuç olarak yapay zekâ, kritik karar alma süreçlerinde mevcut sosyo-ekonomik eşitsizlikleri sadece yansıtmakla kalmayıp, onları algoritma zırhı altında daha da derinleştirmektedir. Bu durum, dijital dünyada adalet ve fırsat eşitliği kavramlarını ciddi bir kırılmaya uğratar.

Yapay zekanın yanlış bilgi üretme riski:

Yapay zeka modellerinin "halüsinasyon" olarak adlandırılan gerçek dışı veya yanıltıcı içerikleri ikna edici bir dille üretmesi, dijital bilgi kirliliğini ve dezenformasyonu küresel ölçekte hızlandırma riski taşımaktadır. Bu durum, kullanıcıların doğru bilgiye ulaşmasını zorlaştırırken; özellikle sağlık, hukuk ve finans gibi kritik alanlarda toplumsal güveni sarsarak ciddi manipülasyonlara zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla, yapay zekanın ürettiği çıktıların doğruluk payının denetlenememesi, günümüz bilgi çağının en büyük güvenilirlik krizlerinden birini oluşturmaktadır.

5. Derinlemesine Analiz (Sorunun Kaynakları)

Asimetrik Teknoloji Gelişimi ve Güven Kaybı

Yapay zekanın yaptığı içerik üretimlerinin bu denli gerçekçi olması sadece bir güvenlik sorunu değil, toplumsal bir bilgi krizidir. Kitleler artık gerçek olan görsel veya içeriklere bile “yapay zeka üretimi” diyebiliyor. Bu durum medya gibi kurumlara ve delillere olan güveni sarsarak toplumsal bir duyarsızlaşma ve şüphe haline yol açmaktadır. Bu durum, sadece bir güven kaybı yaratmakla kalmayıp, paylaşılan ortak hakikat zeminini de aşındırarak toplumu gerçek ile kurgunun iç içe geçtiği 'kutuplaşmış yankı fanuslarına' hapsedmektedir.

Rutin İşlerin Otomasyonu

Dijitalleşme süreci ve yapay zeka, verimliliği artırmak ve maliyetleri düşürmek amacıyla geleneksel iş yöntemlerinin yerini hızla almaktadır. Bu dönüşüm; yaratıcılık, strateji ve teknoloji yönetimi gerektiren yeni meslekler doğururken, rutin ve tekrara dayalı işleri tamamen otomasyona devrederek büyük bir meslek paradigması değişimine yol açmaktadır.

Teknik Becerilerin Etiğın Önüne Geçmesi

Gençleri yapay zekanın potansiyel zararlarından korumak için teknolojik okuryazarlık gereklidir; ancak teknik becerilerin öğretilmesi tek başına yeterli değildir. Dijital medya okuryazarlığının odağına "YZ Etiğı"nin yerleştirilmemesi, teknolojik gelişimin insan odaklı amacından sapmasına neden olmaktadır.

6. Tartılacak Ana Konular

- 1. Gençleri yalnızca kendi görüşlerini onaylayan içeriklere hapseden ve eleştirel düşünceyi körelten "yankı fanusları"na (echo chambers) karşı gençler nasıl bilinçlendirilebilir?**
- 2. Gençlerin zaafalarını (beden algısı, onaylanma ihtiyacı) sömüren TikTok ve Instagram gibi platformların hiper-kişiselleştirilmiş AI algoritmaları, çocuk ve gençlerin sosyal algısını nasıl etkiler?**
- 3. Yapay zekanın yanlış bilgi üretme riski göze alındığına, gençlerin araştırmalarını, ödevlerini tamamen yapay zekaya teslim etmeleri mantıklı mıdır? Neden?**
- 4. İnsan-makine işbirliğinin (Human-Machine Teaming) kaçınılmaz olduğu geleceğin iş ortamlarında, bir otonom sistemin yapacağı kritik hatadan (örn. iş kazası, finansal kayıp) kim hukuken sorumlu tutulmalıdır?**
- 5. "Yapay zeka işinizi elinizden almayacak; ancak yapay zekayı iyi kullanan biri işinizi elinizden alacak" argümanı ışığında, yeni dijital yetkinlikleri kazanamayan dezavantajlı grupların işsiz kalması ve eşitsizliğin derinleşmesi nasıl engellenebilir?**